

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 26 (1125) 26 ЧЭРВЕНЯ 2013 г.

Купалле ў Беларусі

21-23 чэрвяна беларусы святкавалі першое Купалле. Будуць святкаваць яшчэ і другое каля 6-7 ліпеня. Такая ў нас краіна і такі народ, што языческое свята Купалле святкуюць і па каталіцкім, і па праваслаўным календары. І нікому гэта не замінае.

Беларускія этнографы не вельмі хочуць прызнаваць гэтае першое Купалле і хітра называюць яго Сонцаваротам.

Сонцаварот - гэта старажытная славянская назва сонцастаяння, якая адпавядала моманту "павароту" Сонца на прырост ці на спад дня. На Беларусі і ў шматлікіх еўрапейскіх краінах дзень зімовага сонцастаяння адзначаўся як язычніцкае свята нараджэння сонца. А Купалле ў старажытнасці лічылася святам сонца і было прымеркавана да дня летняга сонцастаяння. Таму астранамічна Купалле трэба святкаваць менавіта ў 20-х днях чэрвяна, што паспяхова рабілася і робіцца, асабліва ў Заходній Беларусі і асабліва ў вёсках з перавагай каталіцкага насельніцтва, дзе дакладна ведаюць, што "сёння Купала, а заўтра Ян". Ян жа - 24 чэрвяна, пра што ксёндз нагадаць ніколі не забудзеца.

Адпылалі першыя Купальскія вогнішчы на Берасцейшчыне, Гарадзеншчыне, пад Менскам, пад Ракавам, пад Гомелем, у замежжы (у Іркуц-

ку святкавалі Купалле ў ноч з 22 на 23 чэрвяна), паплылі купальскія вянкі па Нёмане, Дзвіце, Бузе і Сожы. І няхай сабе этнографы пішуць у сваіх кніжках толькі пра 6-7 ліпеня, народ паціху рухаецца за Сонцем і пачынае святкаваць Купалле 23 чэрвяна ці каля таго,

як гэта робіць Прыбалтыка ды і беларусы ў Еўропе. А прыдзе ліпень і ўся астатнія Беларусь адсвяткую другое Купалле, і зноў весела, радасна і светла. І ніхто нікому не замінае пасвяткаваць два разы, не работу ж рабіць.

Яраслаў Грынкеевіч.

130 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Цвікевіча

Аляксандр Іванавіч Цвікевіч (псеўд. А. Гвоздзь, А. Галынец) (22 чэрвяна 1883 г., Берасце - 30 снежня 1937 г., Менск) - беларускі грамадска-палітычны дзеяч, гісторык, юрист, філософ, публіцыст.

Нарадзіўся ў Берасці ў сям'і фельчара чыгуначнай бальніцы. Скончыў юрыдычны факультэт Пецярбургскага ўніверсітэта (1912), да 1914 г. працаваў прысяжным паверенным у Пружанах і Берасці. Пасля пачатку Першай сусветнай вайны - у бежанстве ў Туле, дзе прымаў актыўны ўдзел у працы камітэта дапамогі ахвярам вайны. У 1917 г. у Москве стаў адным з заснавальнікаў і кіраўнікоў Беларускай народнай грамады.

Удзельнічаў у працы Першага Усебеларускага з'езду, быў абраңы сакратаром презідіума, ад бежанцаў-беларусаў уваходзіў у склад Рады з'езду. У студзені 1918 г. Выканкам I Усебеларускага з'езда накіраваў Аляксандра Цвікевіча разам з Сымонам Рак-Міхайлоўскім на мірныя перамовы ў Берасце. Не атрымаўшы дазволу ўдзельнічаць у перамовах асобнай дэлегацыяй, Цвікевіч і Рак-Міхайлоўскі вымушаны былі ўваіці ў дэлегацыю УНР у якасці дарадцаў.

У канцы сакавіка 1918 г. быў накіраваны ў Кіеў у складзе надзвычайнай дыпламатычнай місіі. 29 траўня 1918 г.

беларуская місія звярнулася да расійскай мірнай дэлегацыі і падала яе кіраўніку Х. Ракоўскуму ноту, падпісаную Цвікевічам і М. Доўнар-Запольскім, гаворачы аб патрэбе прызнання расійскім савецкім урадам незалежнасці Беларусі.

Вясной 1919 г. урад БНР накіроўвае Цвікевіча ў Берлін, дзе ён павінен быў вырашыць фінансавае пытанне - атрымаць па акредытыве ўкраінскую пазыку.

З 1921 па 1923 г. Цвікевіч займаў пасаду міністра замежных спраў ва ўрадзе БНР Вацлава Ластоўскага. Быў старшынём I Усебеларускай канферэнцыі ў Празе, якая адбывалася ў верасні 1921 г. У 1922 г. Цвікевіч разам з В. Ластоўскім зрабілі спробу ўключыць беларускага пытання ў парадак дня Генуэзскай канферэнцыі.

У 1923 г., у сувязі з нязгодай часткі беларускіх грамадскіх і палітычных дзеячаў з палітыкай ураду БНР В. Ластоўскага быў сфармаваны новы ўрад БНР на чале з Аляксандрам Цвікевічам. На Другой Усебеларускай канферэнцыі ў Берліне ў 1925 г. пад уздзеяннем поспехаў і дасягненню палітыкі беларусізацыі ў БССР Аляксандар Цвікевіч прыняў рашэнне аб спыненні дзеянасці Рады мініструў БНР і прызнанні Менска адзінным цэнтрам нацыянальна-дзяр-

жаўнага адраджэння Беларусі. У лістападзе 1925 Цвікевіч з сям'ёй пераехаў у Мінск.

Пасля пераезду ў БССР працаўаў у Наркамаце фінансаў, потым - вучоным сакратаром у Інбелкульце. З 1929 г. працаўаў у Інстытуце гісторыі Беларускай Акадэміі науک.

4 ліпеня 1930 г. быў арыштаваны, адвінавачаны па справе "Саюза вызвалення Беларусі". 10 красавіка 1931 г. асуджаны на 5 гадоў ссылкі. Адбываў яе ў Пірмі, Ішыме, потым у Сарапуле (Удмуртыя). Паўторна арыштаваны 17 снежня 1937 г. 30 снежня 1937 г. Аляксандар Цвікевіч быў расстралены ў Менску.

Рэабілітаваны па першым прыгаворы 10 чэрвеня 1988 г., па другім - 31 траўня 1989 г.

Вікіпедыя.

Калі ёсьць грамадства, ёсьць беларускасць

Нядыўна ў СМИ прайшла інфармацыя пра рэгістрацыю на цэнтралізаване тэставанне. Толькі 33564 ўдзельнікі цэнтралізаванага тэставання абрали беларускую мову, а на расейскую мову зарэгістраваліся 83829 чалавек. Беларускую мову такім чынам абрали 28,59%.

Аднак сітуацыя ў рэгіёнах некалькі іншая. Так у Лідзе на беларускую мову зарэгістраваліся 1268 чалавек, а на рускую - 1100 чалавек. Гэта значыць, што на беларускую мову зарэгістравалася 53,55%.

У Лідзе тэставанне праходзіць дзеци з Лідскага і прылеглых раёнаў (Воранаўскага, Івейскага, часткова Дзятлаўскага і Шчучынскага). Найбольш слабое звязно ў плане беларускасці - безумоўна 100-тысячная Ліда, дзе ўсе 16 школ

беларускай мове ў Лідзе прыйшло 59% ўдзельнікаў. Сёлета адбылося падзенне на 5,5 %. Паводле ацэнкі старшыні Камітэта народнага кантролю па Лідскім раёне спадара Клімовіча, гэта - правал. Усе чакалі лепшых паказычыкаў. Спадар Клімовіч акрэслі і прычыны.

На яго думку некаторыя дзеци спужлісі новай беларускай арфаграфіі, ну а падзенне колькасць беларускамоўных класаў - з'ява агульнавядомая.

Аднак то, што прадстаўнікі лідскіх уладаў лічаць гэтыя - 5,5% правалам, які раз і ўсяляе пэўную надзею на паліпшэнне сітуацыі. Грамадства на Лідчыне і ў прылеглых раёнах здравае, цалкам вярнуць пазыцыі беларускай мовы тут зусім реальна. Кропка незవороту яшчэ не пройдзена.

Летасць на тэставанне па

ISSN 2073-7033

9 772 073 703 003 >

ВЫРАЗ "ДУШОЙ ЗАГАВЕЦЬ" І ЯГО СІНОНІМЫ

Уласна беларускі фразеалагізм *душой загавець* аба-значае 'перастаць жыць; памерці'; напрыклад, у паэмэ Я. Купалы "На папасе" Незнаёмы кажа: "Але не суджана было мне душой без часу загавець".

Слова *загавець*, апрача свайго асноўнага значэння 'пасці скаромніны апошні раз перад постам', у беларускіх гаворках ужываецца з іншымі значэннямі; да прыкладу, у "Матэрыйялах для слоўніка мінска-маладзечанскіх гаворак" (1974): *загавець* - 'захаваць'. Або ў адным з твораў Р. Мурашки: "Я не хачу загавець жыццём чорт ведама за што". Тут ужо сэнс дзеяслова *загавець* іншы: 'загінуць'. Такое ж устарэлае ці дыялектнае значэнне і ў дзеяслоўным кампаненце фразеалагізма *душой загавець*. Яно выяўляеца пры супастаўленні гэтага выразу з дыялектным антанімічным *душою адгавець* - 'жыць, ажыць'. Параўнаем у слоўніку У. Даля: *загавець* - 'жыць, быць'. "Магчыма, слова *загавець*, *адгавець* ад таго кораня, што і *жыць, гаіцца (загаіцца)*" (Ф. Янкоўскі). Як бачым, сэнсавым цэнтрам фразеалагізма *душой загавець* першапачаткова выступаў дзеяслой *загавець*.

Гэты выраз уступае у сінанімічную адносіну яшчэ ажно з 35 іншымі, апісанымі ў "Слоўніку фразеалагізмаў" (2008). Спачатку пералічым толькі тью, у якіх назоўнікавыя кампаненты - *душа, дух* (у розных склонавых і лікавых формах): *аддаць* богу душу, *аддаць* духу выпусціць, духу не ўказаць, дух спусціць. Душу або дух, паводле рэлігійных уяўленняў, як бессмяротны нематэрыйяльны пачатак мае толькі чалавек, які, паміраючы, нібыта аддае яе Богу. Параўнаем у апавяданнях-усташынах У. Дубоўкі "Пляесткі": "Як яго праслі, як яго малілі, не ўзяў ні кроплі вады, ні крошачкі хлеба. На шостыя суткі Якуб аддаў Богу сваю душу. Але, як растлумачкы манькаўскі поп: "Бог душу старога Якуба не прыняў ні ў рай, ні ў пекла не накіраваў, бо, паводле царкоўнага закона, ён - самагубца".

У многіх фразеалагізмах адлюстрравана супрацьпастаўленне кароткачесавага, замнога жыцця і вечнага, нябеснага. Смерць для старажытнага чалавека "азначала і пачатак новага, лепшага жыцця, якое цягнецца вечна" (А. Бірых). Як вынік таіх уяўленняў склаліся фразеалагізмы: *адыходзіць з гэтага свету, адыходзіць на той свет, адыходзіць у іншы свет, адыходзіць у лепши свет, адпраўляца на той свет, адыходзіць у вечнасць*.

Сюды ж варта дадаць і яшчэ два: *адправіца да Абрама на піва, трапіць да Абрама на піва*. У вершы К. Крапівы "Вось такія дактары вымуць душу без пары" гаворыцца, як аднойчы шарлатан даў дзядзьку Янку шклянку самаробных лекаў. "Выпіў Янка - й фур за

браму: зразу к праіцу Абра-му ў нябеснае ён царства, - надта добрея лякарства!" І тут, і ў згаданых фразеалагізмах адзін і той жа Абрам - біблейскі персанаж. Ён быў вельмі адданы Богу, у чым апошні пера-кананіця, загадаўшы яму прац анёла ахвяраваць родным сынам. За пакорлівасці і адданасці Бог узяў Абрама пасля смерці ў нябеснае царства. *Трапіць да Абрама* - першапачаткова "трапіць на той свет, туды, дзе знаходзіцца Абрам". *А на піва - дасціпны жартуюны дадатак*, які (паводле М. А. Давідовіча) каламбурна накладае на імя біблейскага персанажа іншае, тоеснае, пашыранае ў мінульдзі становіщамі польскай насељніцтва Польшчы і Беларусі імя Абрам (як гаспадар карчмы, куды заходзілі і "на піва").

У нашай мове, як і ў іншых, ёсьць фразеалагізм *мафусайлай век* ('вельмі доўгае жыццё, даўгальце'), што паходзіць з біблейскага тэксту (Быццё, 5, 12) пра патрыярха Мафусаіла, які пражыў нібыта 969 гадоў, а таксама выраз *арэдавы вякі* (з біблейскага аповеду пра патрыярха Іарэда, які жыў 962 гады). Але наўрад ці хто верыць у сапраўднасць тих звестак. Людзі глядзяць на смерць як немінучы фінал чалавечага жыцця, як на нату-ральны працэс спынення жыцця-зядзейнасці арганізма. Пра няўмольнасць і непазбежнасць смерці кожнага чалавека кажа і беларуская прыказка *Каб не мерлі, дык неба б падперлі*.

Але на паняцце "памерці (паміраць)" у народнай свядомасці які бы накладзена табу. Прафесар Б.А. Ларын пісаў, што "яшчэ на стадыі першападынных забабонаў, з прычыны табу, пачынаюць развівацца найстаражытнейшыя эўфемізмы, дазволены і прыстойныя найменні, па прыродзе сваёй перыфрастычныя альбо вобразныя". Таму для абазначэння паняцца "памерці" выкарыстоўваліся разнастайныя "памякчаныя алагі", эўфемізмы. У адных выпадках, як ужо было паказана вышэй, ідэя смерці выказываецца праз эўфемістичныя выразы з перамяшчэннем душы, пераходам з гэтага (зямнога) свету ў той (замагільны) свет.

У іншых выпадках складваліся метанімічныя альбо метафорычныя спалучэнні, навяяныя паралеліямі з рэаліямі пахавальнага абрэду, з матывам сну, са шлюбам і г.д.: *лажыца ў магілу, пайсі ў магілу, згарнуць руکі, складваць руکі, заснучь вечным сном, заснучь навекі, згарнуць руکі, пайсі ў магілу, пачыць у бозе, трапіць да Абрама на піва*. Асобныя выразы гэтага рада адрозніваюцца сэнсавымі адценнямі; да прыкладу, *дудаць доўга жыць*". Дарэчы, гэты фразеалагізм, як і 10 іншых з прааналізаванай групой, - мінагазначны, ужываецца яшчэ і пры дзейніку па значэнні неадушашўлёнага прадмета, да прыкладу: *Машына загадала доўга жыць* (П. Глебка); У 1991 годзе Савецкі Саюз загадаў доўга жыць (І. Мельнікаў).

Фразеалагізм *аддаць канцы* мае тры значэнні: 1) адвязаць канаты, трос або ланцуг, калі карабель адыходзіць ад прычала ў плаванне; 2) уцягчы; 3) памерці. Трэцяе зна-

чэнне складалася не на аснове сэнсавай сувязі з марскім тэрмінам (яе няма), а ў выніку каламбурнага выкарыстання двух значэнняў слова канцы ('канаты' і 'смерць'), падмены значэння 'канаты' значэннем 'смерць' (параўнаем, напрыклад, у Р. Мурашки: "От толькі не пусці, дык канцы табе будуть!"). У гэтым пераасэнсаванні, відаць, адбілася традыцыйная ацэнка мора як пастанянай небяспекі для жыцця:

Xто на моры не плаваў, той бяды не ведаў; Чакай гора з мора, бяды ад вады; Хораша мора - з берага.

Сыходзіць (*сысці*) са сцэны - калька з англійскай мовы (*quit the stage*). Ужываецца з чатырма значэннямі: 1) пераставаць выконвацца (пра п'есу, драму і пад.); 2) трапіць сваё значэнне, пераставаць адзыграўца ранейшую ролю; 3) адыходзіць ад якой-небудзь дзеянасці; 4) пераставаць жыць, паміраць. Выраз у яго першым значэнні ўтвораны шляхам пераасэнсавання свабоднага словазлучэння, характэрнага для маўлення акцёраў. Іншыя значэнні складаліся ў выніку паўторнай (паралельнай) метафарызацыі звыходнага словазлучэння.

У разгледжаным тут сінанімічным радзе (а ён, як упаміналася, складаецца з 36 адзінак) можна вызначыць і дамінанту, г.зн. стрыжнёвы, апорны, найбольш ужывальны фразеалагізм, які мае шырокую кантэстуальную спалучальнасць і, што асабліва важна, здольны без страты для сэнсу замяніць любы іншы фразеалагізм у сваім сінанімічным радзе, "тады як адваротнай замены можа і не быць" (У.П. Жукаў). *Аддаваць (аддаць) Богу душу* - дамінанта дадзенага сінанімічнага рада з агульным значэннем 'паміраць (памерці)'. Дзеяслоўны кампанент гэтага фразеалагізма ўжываецца як у закончаным трыванні (часцей), так і ў незакончаным. У некаторых жа іншых сінанімічных фразеалагізмах дзеяслоўны кампанент застыць у форме закончанага трывання: *ажаніца з сырой замалёўкай адкідаць, з капыту ладоў*. *Загадаць доўга жыць* (каму) успрымаецца як бы не выканаць набожчыкам пажаданне доўга жыць усім астатнім; на-прыклад, у С. Баранавых: "Ехалі куды вочы глядзяць. Па дарозе бацькі загадалі дзяцям доўга жыць". Дарэчы, гэты фразеалагізм, як і 10 іншых з прааналізаванай групой, - мінагазначны, ужываецца яшчэ і пры дзейніку па значэнні неадушашўлёнага прадмета, да прыкладу: *Машына загадала доўга жыць* (П. Глебка); У 1991 годзе Савецкі Саюз загадаў доўга жыць (І. Мельнікаў).

Варта яшчэ дадаць: тут кампанент *лажыца ў магілу* пачынаецца з *прыклада* з царкоўнай фразеалагізма *згарнуць руки*, *заснучь вечным сном, заснучь навекі, згарнуць руки, пайсі ў магілу, пачыць у бозе, трапіць да Абрама на піва*. Асобныя выразы гэтага рада адрозніваюцца сэнсавымі адценнямі; да прыкладу, *дудаць доўга жыць*". Дарэчы, гэты фразеалагізм, як і 10 іншых з прааналізаванай групой, - мінагазначны, ужываецца яшчэ і пры дзейніку па значэнні неадушашўлёнага прадмета, да прыкладу: *Машына загадала доўга жыць* (П. Глебка); У 1991 годзе Савецкі Саюз загадаў доўга жыць (І. Мельнікаў).

Фразеалагізм *аддаць канцы* мае тры значэнні: 1) адвязаць канаты, трос або ланцуг, калі карабель адыходзіць ад прычала ў плаванне; 2) уцягчы; 3) памерці. Трэцяе зна-

чэнне складалася не на аснове сэнсавай сувязі з марскім тэрмінам (яе няма), а ў выніку каламбурнага выкарыстання двух значэнняў слова канцы ('канаты' і 'смерць'), падмены значэння 'канаты' значэннем 'смерць' (параўнаем, напрыклад, у Р. Мурашки: "От толькі не пусці, дык канцы табе будуть!"). У гэтым пераасэнсаванні, відаць, адбілася традыцыйная ацэнка мора як пастанянай небяспекі для жыцця:

Xто на моры не плаваў, той бяды не ведаў; Чакай гора з мора, бяды ад вады; Хораша мора - з берага.

Віталь Радзівонаў:

Спорт можа стаць пляцоўкай для рэкламы беларускай мовы

Віталь Радзівонаў -

адзін з нешматлікіх беларускіх спартсменаў, які мае актыўную грамадскую пазіцыю. Нядайна ён першы адгукнуўся на пра-панову маладога рэжысёра зняцца ў сацыяльным роліку "Футбол - гэта...". І вырашыў паралельна з папулярызацыяй футболу зрабіць рэкламу беларускай мовы.

Еўрападыў: Калі БАТЭ начала гуляць у Лізе чэмпіёнаў, Віктар Ганчарэнка заклікаў заўյатараду быць больш культурнымі. Здзіўляла сітуацыя, калі многія беларусы прыходзілі на стадыён на гандыкапе, паглядзе на "Ювентус" і "Рэал".

Віталь Радзівонаў: У спартовым асяродку часта сутрака погляды ў падтрымку роднага слова. Не толькі сядзіць на футbalістай. Калі ѡдаеща пабачыцца на нейкіх мерапрыемствах з вядучымі спартсменамі, то чую такія меркаванні. З Сашай Герасіменяй, напрыклад, мы перасякаліся на акцыях і мерапрыемствах. Гэта абалонта нармальная пазіцыя грамадзяніна сваёй краіны. Тут няма чаго амбяркоўваць. Ёсць такі людзі і ў нашай камандзе.

Еўрападыў: У БАТЭ Вас называюць Прафесарам. Цікава, якай ў Вас адкуяцца пра мову?

Віталь Радзівонаў: У спартовы асяродок часта сутрака погляды ў падтрымку роднага слова. Не толькі сядзіць на футbalістай. Калі ѡдаеща пабачыцца на нейкіх мерапрыемствах з вядучымі спартсменамі, то чую такія меркаванні. З Сашай Герасіменяй, напрыклад, мы перасякаліся на акцыях і мерапрыемствах. Гэта абалонта нармальная пазіцыя грамадзяніна сваёй краіны. Тут няма чаго амбяркоўваць. Ёсць такі людзі і ў нашай камандзе.

Еўрападыў: Ці вучылі Вы ў школе беларускую мову? Бо часта здараецца так, што людзі ў дзіцячым узросце не надаюць гэтаму пытанню ўвагі. А ў сталым пачынаюць разумець актуальнасць.

Віталь Радзівонаў: Я быў такім самымі хлопцам. Ну, малады, адным словам. Натуральна, натуральна, не ёсё адразу. Не праз год ці два беларуская мова ўйдзе ў ўжытак па ўсіх сферах. Павінна працісці шмат часу, і неабходна рабіць крокі, каб родная мова ўхваходзіла ў жыццё грамадзянінам. А спарт можа стаць адной з пляцовак для рэкламы мовы. Карацей, футбол павінен у гэтым пытанні дапамагчы. Мне здаецца, нашім кіраунікам варта ўжо задумвацца, якія крокі рабіць. Гэта было б цудоўна.

Еўрападыў: Зараз шмат пішуць, што ў народнай каманды БАТЭ здарыўся спад. У чэмпіянаце абышоў "Шахцёр". Выказваюцца меркаванні, што каманда разлічвае таім чынам выйсці на пік падчас еўракубку. Ці маглі бы Вы патлумачыць, што цяпер адбываецца?

Віталь Радзівонаў: Я не сумняваюся, што ў нас ёсё будзе добра. Хочацца, каб гэта ўпэўненасць перадавалася заўյатарам. Што тычыцца спаду, то гэта спартовая статыстыка. Праз нейкі час у камандзе здаецца, што беларуская мова мала суст

Віншуем сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў ліпені

Адамчык Надзея Іванаўна
Амбразэвіч Людміла Мік.
Амяльковіч Віталь Леанідавіч
Амяльковіч Павел Анатол.
Арбузаў Анатоль Цімафеевіч
Арэшка Вераніка Вячаслав.
Аўдзейчык Ілля Анатольевіч
Аўсей Аляксандар
Бабенка Сяргей
Бацян Пётр Дэмітрыевіч
Баброўская Марына Вітал.
Балашка Алег
Баран Аляксандар
Бараноўскі Ігар Віктаравіч
Барболін Васіль Васільевіч
Бармута Юлія Уладзіміраўна
Белан Наталля
Бельская Святлана
Блізнюк Аляксандар Алякс.
Богдан Вадзім Міхайлавіч
Бубешка Уладзімір
Бумажэнка Я. М.
Буцко Павел Анісімавіч
Бязрукая Маргарыта Юр.
Варачаева Анастасія Андр.
Васечка Іван Уладзіміравіч
Ваўчук Аляксандар
Верамоўскі Аляксей Мікал.
Вячорка Вінцук Рыгоравіч

Гайко Сяржук Анатольевіч
Галавань Алеś
Галай Аркадзь Апанасавіч
Герасімовіч Казімір Станісл.
Глазко Дэмітры Мікалаевіч
Гніткоў Валеры
Голышаў Павел
Грузноў Валер Іосіфавіч
Грынко М.У.
Гуркоў Сяргей Мікалаевіч
Дабравольская Наталля Mix.
Данілава Таццяна
Даніловіч Мар'яна
Даўматовіч Іван Уладзімір.
Дзянісаў Гальш
Дрожынава Іна Аркадзеўна
Ермакова Святлана Сярг.
Ермалёнак Вітольд Антонавіч
Ермалович Святлана
Жмачынскі Аляксандар Вікт.
Жыгальская Вольга Анатол.
Залацілін Аляксандар Валер.
Звераў Юры
Звонік Святлана
Згурская Ганна
Здановіч Іван Юльянавіч
Зелянкевіч Наталля
Знавец Павел Кірылавіч
Зуёнак Васіль Васільевіч

Ільніч Наталля Валянцінаўна
Ішчанка Кацярына Сяргеевіч
Кавалёнок Л. П.
Казлова Алена
Казлова Святлана Мікал.
Казляк Любоў
Калеева Вераніка Уладзімір.
Каракін Андрэй Анатольевіч
Кардаш Наталля Аляксандар.
Кароткі Мікалай Мікітавіч
Карп Алена Аляксандраўна
Картавенка Галіна Пятр.
Карчэускі Анатоль
Касяк Кастьс
Кобер Таіса
Корзун Валянціна
Коцікаў Ян
Краснеўскі Віталь Сяргеевіч
Краўчанка Сяргей Канстанц.
Краўчук Маргарыта Дэміт.
Крываручанка Ігар Мікал.
Крывшэў Зміцер Сяргеевіч
Крыўёна Міхаіл Фадзесевич
Ксянзоў Кірыл Уладзімір.
Кузяцоў Ігар Мікалаевіч
Кулак Жана Яэзпаўна
Кульбеда Дэмітры Сяргеевіч
Кульбіцкі Пятр С.
Кундас Ганна

Кухарчык Пётр Андрэевіч
Лабадзенка Глеб Паўлавіч
Лагутаў Віталь
Лажкова Наталля
Лапановіч Андрэй Васільевіч
Лапкоўскі Алег Мікалаевіч
Лаўнікевіч Дзяніс Эдуардавіч
Лесавы Кірыл
Лецягіа Ігар
Ліннік Міхаіл Аляксандравіч
Ліннік Сяргей Мікалаевіч
Літвіненка Аляксандар
Лукін Ілля Міхайлівіч
Лява Арцём
Лявіцкі Антон Мікалаевіч
Макарыч Максім Міхайлівіч
Макоўская Алена
Максімава Кацярына
Маоклы Дзяніс Ігаравіч
Мароз Наталля Алегаўна
Марчанка Пётр Георгіевіч
Машанскі Аляксандар Іван.
Машынскія Ірина Антонаўна
Мікалаеўская Анастасія Іван.
Місцюк Уладзімір Мікал.
Місцюкевіч Аляксандар Іван.
Млынарчык Марыя
Молчан Барыс Валянцінавіч
Мулашкіна Лізавета Дэміт.
Муха Анатоль Міхайлівіч
Навіцкі Пётр Лявонавіч
Нагадзялін Андрэй Мікалаевіч
Найдзёна Вера
Нашкевіч Дар'я Іванаўна
Недзялкаў Яраслаў
Нікалаеўская Вольга Ігараўна
Нікановіч Васіль Васільевіч
Новікава Марыя Сяргеевіч
Пазняк Жана
Панізік Алена Іванаўна

Паплыка Аляксандра Сярг.
Парда Аліна Іванаўна
Пастарнік Барыс Натанавіч
Паўлоўская Ганна Валер.
Пашкевіч Алег Эдуардавіч
Пашкевіч Мікалай Іванавіч
Пашкевіч Таццяна Валер'еўна
Піскун Андрэй Анатольевіч
Пракоф'ева Юлія
Прыбыткова Святлана
Пузанкевіч Сяргей Уладзімір.
Пяткоўская Алена Іосіфаўна
Пястроў Аляксандар Аляксан.
Радзівонава Ірына Яўгенавіч
Радчук Віталь Дэмітрыевіч
Рамук Алена
Рашчукіўскі Віталь Часлававіч
Розін Дэмітры Барысавіч
Рудовіч Мікалай
Русаў Пятар Аляксандравіч
Рымша Алесь Георгіевіч
Савік Мікола Пятровіч
Савіна Анастасія
Сагалец Ілля Фёдаравіч
Сакалоўскі Уладзімір
Самасюк Аляксандар Міхайл.
Сарокін Арцём Адамавіч
Сватко Павел Аляксандравіч
Семяненка Максім Уладзімір.
Сінцова Таццяна
Сітнікаў Арцём Сяргеевіч
Скупановіч Уладзімір Леанід.
Смаль Валянцін Мікалаевіч
Смола Таццяна
Стрыгельская Наталля Анат.
Сухаверхі Міхаіл Пятровіч
Сыч Ніна Лявонцьеўна
Сяменчык Настасія Мікал.
Сяркоў Андруш
Сяткоўская Вераніка Уладзімір.
Чапля Данута
Чарнышоў Алесь Ігаравіч
Чарткоў Мікола Алегавіч
Чыгір Клаудзія Сцяпананаўна
Чысцякоў Аляксей Уладзімір.
Шалупенка Васіль Іванавіч
Шарашовец Аляксандар Мік.
Шумскі Ягор Аляксандравіч
Шуціцкі Тадэвуш Віктар.
Шымірка Анатоль
Шыпай Аляксандра Генадз.
Шычко Валянціна
Шычко Святлана Вячаслав.
Шэравера Руслан Уладзімір.
Юран Антон
Язерскі Сяргей
Ярмац Аляксандар Аляксан.
Яскін Андрэй Алегавіч
Яўшоўскіна Таццяна Алякс.
Ячычка Віктар

Беларускае слова не будзе для камп'ютара чужым?

Як было б добра: ро-
біш нейкія нататкі ад рукі, а
яны адразу пераўтвараюцца ў
электронны фармат. Не трэба
ніякай клавіятуры. Проста пі-
шаш, як звычайна, - і ўсё.
Тэхналогія, якія дазваляюць гэ-
та рабіць, ужо існуюць. Зразу-
мела, што ў першую чаргу такое было зроблене для анг-
лійскай і іншых моў з лацінскім
алфавітам. Але прыйшла чарга і
беларускай.

Ліліян Саван, спецыя-
ліст французскай кампаніі
VisionObjects, якая спецыялі-
зуецца на распазнаванні ру-
капісных тэкстуў, днімі пабы-
ваў у Беларусі, каб атрымаць
як мага больш узоруў почыр-
каў беларусаў. Таварыства
беларускай мовы імя Фран-
цішка Скарыны стала партнё-
рам гэтай ініцыятывы і дапа-
магло ўсе ажыццяўлінні. Тры-
дні ў офіс Таварыства прыхо-
дзілі людзі, неабыяўніча да
роднага слова. Яны запаўнялі
спецыяльныя анкеты на бела-
рускай мове лічбавым асадкам,
якія запаміналі почырк
кожнага ўдзельніка. Усё гэта
рабілася для таго, каб работнікі
VisionObjects маглі пачаць
працу па распазнаванні кам-
п'ютарамі і беларускай ру-
капіснай мовы. "Мэта праекту -
сабраць прыклады почыркаў
як мага большай колькасці лю-
дзей: мужчын і жанчын, старых
і маладых. Пры дапамозе ліч-
бавых асадак запісваецца пра-
цэ напісання літар, лічбаў і

іншых знакаў ад кожнага ўдзе-
льніка", - распавядае Ліліян
Саван.

Падобная праца право-
дзіцца кампаніяй па ўсім свеце:

- Мы працуем не толькі з Беларуссю. Гэта і англійская, і японская, і мангольская, і шмат іншых моў. Нам асабліва
цікава працаўца з мовамі, якія не маюць широкага распаўсю-
ду, каб захаваць іх. Такой з'яў-
ляецца і беларуская. Мая праца
заключаецца ў тым, што я па-
вінен вандраваць па свеце і
прасіць людзей пісаць, - пры-
знаеца спецыяліст.

Дарчы, спадар Ліліян
лічыць, што будучыня не толь-
кі за лічбавымі формамі захава-
вання інфармацыі:

- Рукапісы будуть існа-
ваць таксама. Сёння, зразуме-
ла, людзі ўсё больш карыста-
юцца планшэтамі, смартфонамі
і іншай тэхнікай. Але ўсе гэтыя
прыстасаванні маюць пўнёную
абмежаванні. Вы заўсёды маеце
патрэбу ў напісанні чаго-не-
будзь. З дапамогай ручкі, па-

льца, алоўка. І часам бывае,
што напісальнік нешта рукой зна-
чна прасцей і хутчэй, чым з
дапамогай нейкіх тэхнічных
прыстасаванняў. Аднак пасля
гэтага часта даводзіцца пера-
водзіць ўсё ў лічбавы фармат
з дапамогай камп'ютараў. Мы
працуем для таго, каб чалавек
мож пісаць сваёй рукой, як звы-
чайна, а спецыяльная праграма
адразу пераводзіла б гэта ў па-
требны фармат. Гэта вельмі
экономічны час. Такія магні-
масці будуть вельмі карыс-
тнымі для адукцыі.

I сапраўды: замест таго,
каб дзесяцім парушаць сваю
маторыку на клавіятуры, ле-
пей яны будуть пісаць, як на
звычайнай паперы, а потым
тэкст будзе пераводзіцца ў
электронны выгляд.

Хочацца таксама спа-
дзяўніца, што ўсё гэта - першая
прыступка на шляху да таго,
што і беларуская мова будзе
доступнай для карыстання ў
найноўшай тэхніцы. Але праца
яшчэ далёка не завершана.
Адбыўся толькі пачатковы
этап. Праект не абмежаваны па
часе, ён перманентны: чым
больш будзе ўдзельнікаў, тым
больш якансым будзе распаз-
нанне рукапісаў. Напэўна, у
многіх беларусаў яшчэ з'явіцца
магчымасць пакінуць у гісто-
ріі сваё ўласнае беларускае
слова для карысці мовы і нацы.

Уладзіслаў КУЛЕЦКІ.
На здымках: 1. Ліліян
Саван; 2. Запаўненне анкет.

РП - 1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету часопіс

63865

індэкс выдання

НАША СЛОВА

(назва выдання)

Колькасць камплектаў

1

На 2013 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X	X	X	X

Каму (прозвішча, ініцыялы)

Куды (адрес)

(паштовы індэкс)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТАЧКА

на газету часопіс

63865

індэкс выдання

НАША СЛОВА

(назва выдання)

Колькасць камплектаў

1

падпіскі перададрасоўкі руб.

На 2013 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X	X	X	X

Каму (прозвішча, ініцыялы)

Куды (адрес)

(паштовы індэкс)

Новае выданне

Легенды і паданні Слонімшчыны

Задача зборання і апублікавання вуснай народнай творчасці сёня асабліва надзённая. У выніку сацыяльна-дэмографічных працэсай адбываецца разбурэнне традыцыйнай беларускай вёскі. Многія населены пункты перасталі існаваць ці знаходзяцца на мяжы існавання. Гэта і іншыя прычыны прыводзяць да страты рэгіянальной вуснай народнай творчасці, якая стваралася цягам стагоддзяў. Калі яе не занатаваць сёня, то пазней зрабіць гэта будзе хутчэй за ўсё немагчымы.

Прыгожая, мініяцюрная кніжачка "Легенды і паданні Слонімшчыны", якая на днях выйшла з друку ў менскім выдавецтве "Кнігазбор", вядомага пісьменніка, публіцыста і краязнаўца Сяргея Чыгрына - свежая падборка вуснага народнага мастацтва, рупліва сабраная на працягу многіх гадоў ад сваіх землякоў. Улобёны ў родную Слонімшчыну, Сяргей Чыгрын не мог абясці ўвагай такога прыкметнага фрагмента народнай культуры, як легенды і паданні.

Амаль усе яны выконваюць растлумачальна-пазнавальную функцыю, апавядаюць пра штосяці даўніе, вартася памяці людзей. Праз легенды і паданні жыхары Слонімшчыны здаўна імкнуліся растлумачыць мясцовыя аб'екты і назвы вёсак, рэчак, азёраў, крыніц, асобных дрэў, камянёў, лясных мясцінаў, урочышчаў і інш.

У аснове вытлумачэння ляжаць рэальныя факты мінулага, якія ў гісторычным часе абраслі домысламі, легендарна значныя падзеі, ўяўна-фантастычныя сюжэты, імёны канкрэтных людзей і наднатуральных істотаў. Напрыклад, Слонімшчына

яшчэ не страціла памяць пра набегі крыжакоў. Жыхары вёскі Азэрніца паходжанне назывы рэчкі Акоўка тлумачаць наступным чынам. Крыжакі заўважылі віскоўцаў на невялікім астраўку і рапшылі захапіць, каб знішчыць. Рушылі ўброд праз рэчку. Людзі сталі прасіць у Бога паратунку. І раптам сярод лета наступіла зіма, і крыжакоў у рэчцы скавала лёдам. Адсюль і назва пайшла - Акоўка.

Шэраг назваў звязана з рэальнымі асабовымі імёнамі мясцовых сялян (Тарасаў груд, Шпакава гара), паноў (Сурынка - пан Сурын, Скуратава студня - багацей Скурат).

Тыповымі на слонімскай зямлі, як і ва ўсёй Беларусі, выступаюць легенды і прымітывы пра закапаны скарб (Гарадзішча каля Збочна), пра вёску ці царкву, якія праваліліся ў бездань (возера Бяздоннае, П'ячічное возера, Святое возера).

Народнай фантазіяй аздоблены кароткія апovedы, у якіх дзеянічаюць істоты язычніцкай славянскай міфалогіі, такія як чорт (Чортава Вока, Чортава балота, Чортава камень), змей (вёска Лапухова), русалка (вёска Азэрніца), лесавік (урочышча Вомшар) і іншыя.

Многія ўласныя назвы жыхары Слонімшчыны тлумачаць з пункту гледжання народнай этымалогіі, якая адштурхоўваеца не ад фактаў, а ад самога наймення, яго "гаварковасці".

Зразумела, такія этымалогіі не з'яўляюцца навуковымі, але яны цікавыя тым, што раскрываюць мовавтворчае чучцё і фантазію нашых продкаў: вёска Смаўжы (у балоце было многа смаўжоў), рэчка Іярданка (сын Іяр і дачка Данка), вёска Клепачы (жыхары

вельмі рана пачыналі кляпаць косы ў час касавіцы), Трыбушкі (жыхары вельмі любілі шмат есці, набіваць трываліх), вёска Ярушчы (ад яма Руціча).

Кніга Сяргея Чыгрына "Легенды і паданні Слонімшчыны" карысная, цікавая і для навукі, і для ўсіх, каму дарагая родная мова і культура. Яна добры знак таго, што збіральницкая справа духоўных народных скарбаў працягваеца, не заглохла. Гэта свайго роду прыклад і ўзор для краязнаўцаў іншых рэгіёнаў, пачэсныя абавязак якіх зрабіць падобнае ў сваёй мясцовасці.

Мікола ДАНІЛОВІЧ,
доктар філалагічных навук,
профессар, загадчык кафедры
беларускага і тэарэтычнага
мовазнаўства
Гарадзенскага дзяржаўнага
універсітэта імя Янкі Купалы.

Collegium Civitaswww.civitas.edu.pl**Якасць на вышыні!**

- Еўрапейскі дыплом
- Патранат Польскай Акадэміі Навук
- Гарантывія наўменай аплаты

tel: +48 22 656 71 89

admissions@civitas.edu.pl

Калегіум Світас, Рэспубліка Польшча, г. Варшава

**Радзівілаўская біблія XVI
стагоддзя адлічбавана ў Беларусі**

Па ініцыятыве дырэктора Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Наталлі Бярозкінай супрацоўнікі "Колосаўкі" абядналіся з калегамі з бібліятэкі Акадэміі навук Літвы імя Ўрублеўскіх і падрыхталі першае поўнае перавыданне

Радзівілаўскай Бібліі. Але не на паперы, а на дыску. СД падораць вядучым бібліятэкам краіны.

З 40 кніг, якія ацалелі ў свеце праз 450 гадоў пасля выйсця фаліянта, амаль усё - дэфектныя. На дыску самы поўныя варыянты.

Nаш кар.

За вернасць Праўдзе і Свабодзе

яго чалавечнасць і таварысцасць.

У гэтым годзе лаўрэата мі прэміі "За Свабоду" думкі сталі Аляксей Марачкін і Зміцер Вайцюшкевіч.

Пасланне віца-прэзідэнта Еўрапарламента Яцака Прастасевіча зачытаў на імпрэзе ў Бычках лідар Руху "За Свабоду" Аляксандар Мілінкевіч:

"Мы высока цэним вашу ініцыятыву працягнуць нашу традыцыю (маеща на ўвазе прэмія "За Свабоду думкі" імя Андрэя Сахарава) у сваёй краіне. Я ведаю, што абодва лаўрэаты 2013 года - выбітныя беларусы, якія сваімі творчымі дасягненнямі пашыраюць беларускую нацыянальную культуру

ру і паказваюць яе сапраўды єўрапейскіх харacter, і што яны таксама ўздымаюць свой магутны голас у імя свабоды і дэмакраты ў Беларусі. Я вельмі добра ўсведамлюю, як шмат патрэбна адвагі, цярпення, моцы і вялізной сілы волі, каб змагацца за вашыя асноўныя права і прыяўлы вашага народа. Гэта няпростая справа. Тым не менш, нават самы малы ўнёсак кожнага з вас вельмі важны.

Зычу вам, шаноўныя лаўрэаты, захаваць моц і веру ў лепшую будучыню вашай краіны, свайго народа, а таксама заўжды заходзіць сілы, каб працягваць працу на карысць Беларусі і свабоды".

Аляксей Марачкін на ўрочынне прэміі прыбыў у Бычкі пасля пленэрнага збора ў польскім Вэнгруве:

- Мы прыязджаем сюды кожны год, з пачатку мастацкіх пленэроў, у цудоўныя краі азёраў, дыхаем паветрам свабоды, - узгадаў творца. - Мне быськонца дарагі гэтыя вулачкі, хацінкі. Гэта зямля для мяне святая. Толькі тут могуць нараджыцца патэты і мастакі, такія, як Рыгор Барадулін і Васіль Быкаў, якія стаў мастаком слова. Гэту хату на ўзгорку відаць

здалёк, яе відаць і з межамі Беларусі.

Гледачы добра памятаюць творы вядомага жывапісца па яго юбілейнай выставе ў Менскім Палацы мастацтваў, якія спалучаюць вернасць традыцыям, гістарычнай і асветніцкай тэматыцы, і наватарскія сучасныя прыёмы. Душэўныя словаў пра А. Марачкіна сказала Ада Райчонак.

Зміцер Вайцюшкевіч некалькі дніяў раней вярнуўся са Славакіі, дзе ён разам з "WZ-Orkiestra" ўдзе-

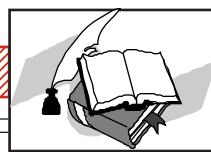
льнічаў у фестывалі дакументальных фільмаў. Ён працягвае знаёміць єўрапейцаў з сучаснай незалежнай беларускай культурай, нясе роднае паэтычнае слова ва ўсе куткі Беларусі. У хатах, на лецишчах і ў гародзе гучаньці яго песні, надаючы добры настрой. У чэрвені Зміцер выступіць на каталіцкім фэсце ў Вязынцы і будзе спяваць у Гомелі.

Ля сядзібы пад вялізным дубам Зміцер Вайцюшкевіч выканаў для грамады твор на словаў Ул. Някляева "Жыве Беларусь!", узгадаў радкі,

прывесчаныя маці, Генадзя Бураўкіна, і завершыў выступ песняй Уладзіміра Караткевіча "Дзе мой край". Госці свята пажадалі шаноўным лаўрэатам далейшага творчага росквіту, моцы і здароўя.

Імпрэзу працягнулі пранікненныя спевы Таццяны Матафонавай і выступ жаночага фальклорнага гурта з Віцебска "Паўночны сухадрой".

Э. Оліна.**Фота Арцёма Лявы.**

Беларускую чыгунку павярнуць да мовы цяжэй, чым паравоз

Грамадскае аўяднанне

"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"

220034, г. Мінск вул. Румянцева, 13, тэл. 213-43-52, 284-85-11, разліковы рахунак

№ 3015741233011 у адз. № 539 ААТ "Белінвестбанка", г. Мінск, код 739

24 мая 2013 г. № 36

Начальніку Беларускай чыгункі
У.М. Марозаву.
вул. Леніна, 17
г. Мінск

Паважаны Уладзімір Міхайлавіч!

У нашу арганізацыю паступаюць заявы грамадзян Беларусі, якія абураны тым, што назвы чыгуначных станцый, а таксама візуальнае афармленне чыгуначных вакзалаў і прыпынкаў пааступова пераводзіцца з беларускай на рускую мову.

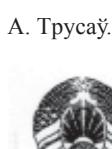
Прыывядзём канкрэтны приклад. На Баранавіцкім напрамку нядаўна зніклі беларуска-моўныя назвы чыгуначных станцый і прыпынкаў "Сталічны", "Воўчкавічы", "Памыслішча", "Бярэжа" і інш. Замест іх з'явіліся новыя, аформленыя толькі на мове суседніх дзяржав, кіраўнік якой даўно марыць аб аншлюсе Беларусі шасцю губернямі. Ставіцца пытанне і аб прыватызацыі Беларускай чыгункі замежнымі інвестарамі.

Новыя электрацягнікі "Гарадскіх ліній", як і праязныя білеты на праезд у іх, зроблены таксама выключна не на дзяржаўной беларускай мове, тытульной мове нацыі нашай краіны.

Нас не можа не турбаваць ігнараванне дзяржаўной беларускай мовы рознымі структурамі Вашага ведамства. Складаеца ўражанне, што Ваши падначаленыя не падзяляюць думку Кіраўніка нашай дзяржавы, выказаную на IV Усебеларускім народным сходзе: "Беларуская мова з'яўляецца важнейшым нацыянальным культурным здабыткам".

У сувязі з гэтым мы прапануем тэрмінова вярнуць беларускамоўныя назвы чыгуначных станцый на Баранавіцкім і іншых напрамках, а таксама зрабіць інфармацыю на білетах "Гарадскіх ліній" БЧ на дзяржаўной беларускай мове, як гэта зроблена на білетах ДП "Мінсктранс".

Дадаткі: Узоры білетаў, зробленых БЧ і Мінсктранс.

З павагай,
старшыня ТБМ

А. Трусаў.

МИНІСТЕРСТВА ТРАНСПОРТУ І КАМУНІКАЦІЙ
РЕСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
ДЗЯРЖАУНАЕ АБ'ЯДНАННЕ
**БЕЛАРУСКАЯ
ЧЫГУНКА**
вул. Леніна, 17, 220030, г. Мінск
тэл. (017) 225 48 60, факс (017) 227 56 48
E-mail: ns@ns.by
Рр. 3012600090017 філіял 527 «Белжелдор»
ААТ «ААБ Беларусбанк» код 254 г. Мінск
актоў 00047792 УНП 100088574

01.06.2013 № 200723/8077

На № _____ ад _____

Аб інфармаванні

Ваш зварот па пытанні выкарыстання беларускай мовы ў назвах чыгуначных станцый разгледжаны.

Адпаведна арт. 17 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 года дзяржаўнымі мовамі ў рэспубліцы з'яўляюцца - беларуская і руская.

У адпаведнасці з пунктам 4.5 раздзелу 4 "Агульныя палажэнні" СТП 09150.50.149-2010 "Порядок нанесения наименований вакзалов, станций, остановочных пунктов, депо, дистанций и пассажирских участков, инвентарных номеров объектов основных средств на Белорусской железной дороге. Общие требования" (зацверджаны загадамі ад 16.11.2010 № ПЗОНЗ, ад 24.02.2011 № 186НЗ) тэкст у назве аб'ектаў Беларускай чыгункі і ў службовых словах ("чыгуначны вакзал", "станцыя", "вагоннае дэпо" і да т.п.) прыводзіцца на беларускай і (або) рускай мовах.

У лістападзе 2010 г. прыняты Закон № 190-3 "Аб назвах географічных аб'ектаў", у адпаведнасці з арт. 17 якога, назвы станцыям Беларускай чыгункі прысвойваюцца на беларускай мове і спосабам транслітарацыі перадаюцца на рускую мову.

Такім чынам, пры адкрыці новых станцый (пасля 01.03.2011), у ходзе рамонту і рэканструкцыі дзеючых, іх назвы будуть прыведзены на беларускай мове.

У цяперашні час ідзе замена шыльдаў з назвамі станцый і прыпыначных пунктаў у адпаведнасці з СТП 09150.50.149-2010.

Праязны дакумент "на адну паездку" ў электрацягніках ЭП1 быў распрацаваны ў адпаведнасці з дзеючымі заканадаўствамі Рэспублікі Беларусь, узгоднены з Дэпартаментам дзяржзнакаў Міністэрства фінансаў і зарэгістраваны ў Дзяржрээстры бланкаў строгай справаздачнасці за № 4276.

Першы намеснік

Начальніка Беларускай чыгункі

У.Б. Міхайлюк.

Працягваём вывучаць сваю гісторыю

21 чэрвеня адбылася чарговая занятка летнія гістарычныя школы з Алегам Трусавым "Гісторыя на вакацыях". Былі разгледжаны пытанні ўзаемаадносін Беларусі і Швецыі ў Сярэднявеччы і Новым часе з 8-9 па 18 ст. Найбольшая ўвага удзялялася дынастыі Вазаў у канцы 16 ст. і першай вялікай вайне 1600-1629 гг., у выніку якой была страчана частка Прыбалтыкі з Рыгай, пачалася працяглая вайна з Маскоўскай дзяржавай - саюзніцай Швецыі, якую ўдалося выйграць і вярнуць Смаленск і Чарнігав. Прысутныя атрымалі адказ на хвалюючыя пытанні, была праведзена міні-вікторына. Пераможца атрымалі каштоўныя прызы.

Наступныя заняткі школы адбудуцца 28 чэрвеня (у пятніцу) а 18-й гадзіне на Румянцева, 13. Тэма заняткаў - "Апошні росквіт Рэчы Паспалітай (1634-48) і пачатак польска-ўкраінскага канфлікту". Запрашаем усіх ахвотных.

Сакратарыята ТБМ.

Дзесяць гадоў таму не стала Васіля Быкава

Споўнілася 10 год са дня смерці народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава. У гэты дзень аддаць даніну памяці на Усходнім могілкі ў Менску, дзе ён пахаваны, без усялякіх заклікаў прыходзіці дзясяткі людзей.

Гэта былі сябры "Саюза беларускіх пісьменнікаў", прадстаўнікі "Беларускай хрысціянскай дэмакратыі", іншых палітычных і грамадскіх аўяднанняў, звычайнія грамадзяне.

Па словах старшыні "Саюза беларускіх пісьменнікаў" Барыса Пятровіча (Сачанкі), творчасць, асоба Быкава застаюцца актуальнымі і важнымі. Яго няма побач з намі фізічна, але духоўна ён побач,

Барыс Пятровіч:

- Вось так нібыта нябачна Васіль Уладзіміравіч працягвае быць побач з намі, працягвае ўзбуджаць нас, абуджаць, працягвае ўзрушаньця нас. Мы ўсе вельмі яму ўдзячныя за гэта, за тое, што ён зрабіў для Беларусі, за тое, што працягвае рабіць, нават калі яго няма побач з намі.

Па словам Барыса Пятровіча (Сачанкі), нездарма Быкава лічаць прарокам. Яго творчасць будзе важнай і ў будучым. Кіраўнік "Маладых хрысціянскіх дэмакрататаў" Марына Хоміч таксама лічыць, што зробленае Васілем Быкаўм - на вякі.

Па словам Марыны Хоміч, крыўдна і недапуш-

чальна, што памяць Быкава не шануецца, замоўчваеца на дзяржаўным узроўні. У Беларусі няма нават вуліцы яго імя, але гэты час хутка скончыцца, упэўнена Марына Хоміч.

Генадзь Барбaryч.

Дзякуюем за дапамогу!

**Беларуская мова -
ТБМ**
наша будучыня

Ахвяраванні на ТБМ

1. Сябры ТБМ кампаніі "Гавары праўду" - 2619000 р., Беларусь	30. Бакіноўскі Валянцін - 20000 р., г. Мінск
2. Сабалеўскі Але́сь - 200000 р., г. Мінск	31. Міцкевіч Яўген - 40000 р., г. Мінск
3. Асіповіч Лідзія - 100000 р., г. Мінск	32. Сябры клуба "Прамова" - 60000 р., г. Мінск
4. Васі́лічак - 100000 р., г. Мінск	33. Мірановіч Л.С. - 50000 р., г. Мінск
5. Жук В. - 100000 р., г. Гародня	34. Турок Віктар - 20000 р., г. Гародня
6. Парнюк І.С. - 50000 р., г. Мінск	35. Якшэвіч Алег - 30000 р., г. Мінск
7. Салаве́й А.І. - 50000 р., г. Ліда	36. Ткачэвіч Юры - 100000 р., г. Мінск
8. Шыпуль Наталля - 20000 р., г. Мінск	37. Пляшко Н.Г. - 30000 р., г. Мінск
9. Малюкова Я.І. - 10000 р., г. Гомель	38. Краўчанка А.Я. - 300000 р., г. Мінск
10. Мишкова Наталля - 70000 р., г. Астраўец	39. Кушынікава Ларыса - 100000 р., г. Мінск
11. Навасельская Таціана - 100000 р., г. Мінск	40. Валагоўская Нінэль - 50000 р., г. Мінск
12. Ахрамчук Віктар - 30000 р., г. Светлагорск	41. Дрэвіц Вера - 50000 р., г. Мінск
13. Жураўлёва Таціана - 100000 р., г. Мінск	42. Шкірманкоў Фелікс - 50000 р., г. Слаўгарад
14. Ліс Арсень - 50000 р., г. Мінск	43. Касцюковіч Зміцер - 50000 р., г. Чэрвень
15. Крамко І.І. - 50000 р., г. Мінск	44. Лабалка Зміцер - 30000 р., г. Мінск
16. Хаменка Ігар - 100000 р., г. Мінск	45. Гурэніч В.В. - 100000 р., г. Мінск
17. Сіцькіна Таціана - 50000 р., г. Мінск	46. Гнаготвіч Аўгіння - 50000 р., г. Мінск
18. Косцік Таціана - 60000 р., г. Мінск	47. Прывішч Ірына - 50000 р., г. Мінск
19. Барцэвіч Іван - 10000 р., г. Мінск	48. Грабоўскі В.Н. - 20000 р., г. Мінск
20. Дайнека А.В. - 50000 р., г. Мінск	49. Бубен Канстанцін - 5000 р., г. Мінск
21. Галаўнёў Мікола - 705000 р., г. Мінск	50. Птушка Сяргей - 30000 р., в. Хільчицы, Жыткавіцкі р-н
22. Какоева Антаніна - 20000 р., г. Берасце	51. Мішкевіч Л.М. - 200000 р., г. Мінск
23. Глебік Юры - 200000 р., г. Свіслач	52. Згірскі Руслан - 25000 р., в. Прстунь, Глыбоцкі р-н
24. Ерхава Алена - 40000 р., г. Мінск	53. Маргуной Віталій - 200000 р., г. Магілёў
25. Восіпава А.Е. - 50000 р., г. Мінск	54. Камандзірчык А.А. - 5000 р., г. Гомель
26. Антанюк Іван - 100000 р., г. Мінск	55. Калягонік Зміцер - 20000 р., г. Мінск
27. Дубараў Сяргей - 100000 р., г. Мінск	56. Дубко Тамара - 50000 р., в. Слабада, Лагойскі р-н
28. Астравецкі А.А. - 102500 р., г. Берасце	Просім Вашыя ахвяраванні дасыльцаць на адрас, вул. Румянцева, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанка" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусьбанка.

Паведамленне

Грамадскае аўяднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705	
адрэсальнік плацяжу	
Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
Рахунак атрымальніка	Адрасованы рахунак
3015741233011	739
(прозвішча, імя, імя па	

Ён рабіў тут Беларусь

Глыбочына славіца сваімі вішнямі! Улетку гэтага года ў нашым горадзе адбываецца Вішневы фест. Глыбокае становіца вішневай стаўліцай Беларусі. Плануеца праводзіць гэты фест штогадова.

Чаму ж так добра родзяць вішні ў нашым краі? Зразумела, аўтар гэтага матэрыялу не з'яўляецца адміністрацыйным членам у гэтым галіне, таму агучвае стэрэатыпнае меркаванне многіх людзей - гэтаму спрыяюць нашыя суглістывыя глебы.

Вось і гады чатыры тату, пад час набыцца саджанаца чарэшні на рынку, садавод, які прадаваў, параўнанне: перад пасадкай дрэва, абавязкова, акуніце карані ў "раствор" гліны, каб яна, як мага больш ахутала карані. І, ведаеце, гэта дало плён! Добра родзіць мая чарэшня.

Як цвердзяць нашыя старажылы, да закладкі добрагатунковых вішневых садоў на Глыбочыне ў 1930-я гады спрычыніўся павятовы аграном **Баляслаў Нікадзімавіч Лапыр**.

Аграном - легенда

Жыхар Глыбокага Пётр Альбінавіч Вярцінскі распавёў калісці аўтару гэтых радкоў ледзве не легендарную гісторыю. Аднойчы павятовы аграном Баляслаў Лапыр наведаўся ў вёску Старыя Шарабаі. І быў вельмі ўражаны, што ў сялянаў пустуе шмат зямлі. Пытае:

- Чаму нічога не сеце?

- Ай, паночку, на гэтай зямлі нават трава не расце!- кажуць тубыльцы.

Агранонам Лапыр, калі выпраўляўся на аўтадром, заўсёды браў з сабой чайнную лыжку і бутзьльку пітной вады. Так было і на гэты раз. Уважліва агледзеўши сялянскія палеткі, ён зачэрпнуў лыжкай тутэйшую глебу, паклаў яе ў рот, "пасмакаваў", сплюнӯў, прамыў рот вадой, ды і кажа:

- Пасадзіце ў гэты год буракі, а наступным годам - цыбулю, толькі ўгнаенне не кладзіце, а дадайце пячной сажы...

Даў ім адмісловы плуг узараць дзірван. Увесень Баляслаў Лапыр ізноў прыехаў у Старыя Шарабаі. Сяляне хваліць ураджай, дзякуюць аграному:

- Паночку, можа грошы возьмече за параду?

- Не! Мне нічога ад вас не трэба, - кажа. - Вазьму толькі чатыры буракі.

Паклаў іх у лульку мацыкла і паехаў. Наступным годам сяляне хвалілі добры ўраджай цыбулі. Кажуць, што з таго часу шарабайцы надта вялікія адміслюцы ў вырошчванні цыбулі, як сапелінцы ў капусце. Глыбочкія сяляне лічылі за вялікі гонар дастаць у аграному Лапыра добрага гатунку зерна на насенне. Яны яго так і звалі "заводнае зерне ад Лапыра".

Руплівы сейбіт беларушчыны

Некаторыя інфармацыйныя агенцтвы (БелТА, напрыклад) з нагоды абвяшчэння Глыбокага вішневай сталіцай Беларусі, паспяшаліся выдаць Баляслава Лапыра за мясцовага памешчыка. Не! Баляслава Лапыра быў сынам беларускага селянина.

Ніна Аляксандраўна Абрампальская (у дзявоцтве Ліля), колішняя выкладчыца Менскага лінгвістычнага юніверсітэта, тады была зусім юной, сябравала з дзецимі Баляслава Лапыра, напісала неўлікі ўспаміны пра легендарнага агранома, яны змешчаны і ў кнізе "Памяць. Глыбоцкі раён":

"Вось, пабывала на сваій радзіме, на Глыбочыне, сустрэлася там з сябрамі дзяцінства і маладосці, успомнілі мы свайго земляка, цудоўнага чалавека, які пакінў аб сабе добрую памяць, і вырашыла расказаць пра яго. Гэта - аграном Баляслаў Лапыр.

Атрымаўшы адукцыю агранома, што для прастага беларуса мела вялікі гонар, быў прызначаны павятовым аграномам. На сваім хуторы ён вёў доследную работу, на што ішла большая частка заробку. А рабіў ён гэта з мэтай навучыць сялянаў з наваколля па-науковаму весці гаспадарку. Але не толькі гэтым займаліся пан Баляслаў.

Ён рабіў тут Беларусь!

Мая колішняя суседка спадарня Вінцэнта, у сярэдзіне 1990-х гг., калі аўтар збіраў успаміны старажылаў, ахаректарызавала Баляслава Лапыра вельмі лаканічна, але досьцы выразна: "Ён рабіў тут Беларусь!"

У Гданьску жыве Ўладзімір Страшэвіч, сын Баляслава Лапыра, які ў сярэдзіне 1990-х гг., калі аўтар быў двойчы ў гэтым горадзе, прадставіў уласнаручна напісаныя біографічныя звесткі пра свайго бацьку:

"Баляслаў Лапыр нарадзіўся 5 траўня 1895 года ў Пецярбурзе ад бацькі Нікадзіма і маці Гелены, з дому Індрунас. Нікадзім паходзіў з вёскі Рубеж Браслаўскага павету.

Баляслаў хадзіў у пачатковую школу ў Браславе. Вызначаўся вялікім здольнасцюм так, што ім зацікавіўся католіцкі біскуп, складаючы грошы на яго навучанне. Над ложкам Баляслава вісёў партэрэт таго біскупа. Сярэднюю школу Баляслаў Лапыр скончыў у Коўне (1909 г.?), потым атрымаў адукцыю агранома ў Пецярбурзе (1916 г.?) У 1926 годзе ажаніўся са Стэфаніяй Страшэвіч. Маладая сям'я, недзе ў 1926 годзе, набыла 11 гектараў зямлі ў Глыбокім.

У 1932 годзе нарадзіўся сын Уладзіслаў, потым дочкі Янка, Гэля і Марынка.

- У нашым доме было прынятае двухмоёве, - гэддае спадар Уладзіслаў. З бацькам размаўлялі па-беларуску, з маці - па-польску. Дзеци між сабой -

па-беларуску. Бацька з маці па-польску. Мяне з сёстрамі бацька выхоўваў свядомымі беларусамі.

Мой бацька перад вайной адпрацаўваў 15 гадоў павятовым аграномам. У сваім жыцці ён на першое месца стаў беларускія справы, потым прафесійныя, а на канец - сямейныя, - так казала маці маці. Маці ж займалася гадоўлі высокапародзістых курэй. У 1939 годзе атрымала 1-ую ўзнагароду - залаты медаль на выставе курэй у Вільні.

Баляслаў Лапыр імкнуўся да абуджэння ў загуканым беларускім народзе парасткаў свядомасці і нацыянальной гаднасці. Са мной бацька размаўляў, як з дарослым. Ка-заў: "За царом Беларусь была шэрай правіціцай Расіі, і за часамі польскімі сталася падобна. У абедзвух выпадках не было беларускіх школаў. Расія, роўна як і Польша, імкнулася да ўтрымання ў цэнтры і народавыражжэнні беларусаў..."

Вельмі дзівіла бацьку, што некаторыя беларусы цуралися матчынай мовы, сцвярджаючы: "Мы гаворым пастросту". Блыталі нацыянальнасць з элігіяй. "Мы - палякі, бо молімся па-польску ў касцёле".

Мой бацька пачуваўся пакліканым да абуджэння нацыянальной свядомасці сярод беларускага люду. Мабілізоўваў на гэту справу іншых свядомых беларусаў: інтэлігенты, святароў і вайскоўцаў. Быў у сталым контакце з іншымі беларускімі патрыётамі, якія думалі так, як і ён: ксяндзамі

Баляслаў Лапыр. Здынак з сямейнага альбома Уладзіслава Страшэвіча, г. Гданьск.

Стэпновіч і Гадлеўскім, беларускім генералам Станіславам Булак-Балаховічам.

Баляслаў Лапыр дамагаўся большых правоў для беларускай нацыянальной менишасці. Ведао, што мой бацька, які быў радным беларускай менишасці ў акруговым сойміку, удзельнічаў у дэлегацыі да прэзідэнта Рэчы Паспалітай Ігнація Масціцкага ў справе большых свабодаў для беларусаў, а менавіта: адкрыція беларускіх школаў, часопісаў і хады аздынага казання ў некаторых касцёлах па-беларуску.

Дзялэгация тая мела вялікія цяжкасці ў здабыці аўдыенцыі, але і пасля яе - нічога не атрымала. Бацька адчуювашы ціск з боку ўладаў, яму пагражсалі: "Калі будзеш баламуціцаў беларусаў, то апышнешся ў канцэнтрацыйным лагеры ў Бярозе-Картузскай!"

Баляслаў Лапыр шмат

Сядзіба Лапыроў, 1930-ыя гг. Не захавалася. Малая лістоўніцы, якія бачныя перад домам у правым куце з дынам, - сэння вялікі ўжко дрэвы. Здынак з сямейнага альбома Уладзіслава Страшэвіча, г. Гданьск.

Баляслаў Лапыр (сидзіць у цэнтры) сярод беларускіх вясковых жанчын. Здынак з сямейнага альбома Уладзіслава Страшэвіча, г. Гданьск.
Праўдападобна, гэта і ёсць адзін з гурткоў "вясковых гаспадаў", арганізаваны Баляславам Лапыром, з якім ён праводзіў лекцыі, а пасля заняткаў арганізоўваў гурткі спеваў і танцуў беларускага фальклору.

пісаў для прафесійных выданняў, напрыклад, для "Тыгодніка Rolniczego", меў цыкл перадачаў на віленскім радыё.

- Будучы малымі хлопчыкамі, мы часта слухалі бацьку праз слухаўкі радыё на акумулятарах, - гэддае спадар Уладзіслаў. Ён быў пропагандыстам асветы сярод беларускага народу. У беларускіх вёсках арганізоўваў агранамічныя і заатэхнічныя курсы. Пры аказіі тых курсаў пропагандаваў беларускую свядомасць і ягосамасць. Арганізоўваў фальклорныя гурткі - было яго хобі.

У арганізацыі тых курсаў дапамагаў яго намеснік, паляк Ставінскі, вайсковы асажднік. У часе народных святаў ён апранаў мундзір польскага паручніка і жартаваў: "Болек, яничэ трохі і застану праціўнікаў на беларусіні!" Ставінскі вельмі спрыяў беларусам і разумеў бацьку. І гэта - не адзіны выпадак спрыяння паляку беларусам. Быў яничэ нехта п. Ляды, намеснік старосты, вельмі ўплывовы чыноўнік, а таксама віца-вяявода віленскі.

- Каб не яны і не іншыя палякі, то "беларусажэрцы" даюно б з'елі бацьку; - так згадвала мяя маці, Стэфанія Страшэвіч.

Польскія ўлады высока цанілі прафесійныя здольнасці бацькі, шматкроці прapanоўвалі высокія пасады ў Вільні і Варшаве, "абы толькі не бунтаваў беларусінай ды перапісаўся на паляка".

Аднак, у рэшце рэшт, Баляслава Лапыра, пераканаць не ўдалося, і ў 1939 годзе, у 44 гады, ён быў звольнены з працы павятовага агранома і адправлены на пенсію.

Гэта было перад самым выбухам Другой Сусветнай вайны. У Глыбокім ужо дзеянічала нямецкая рэздэнтура, сярод якіх быў пан Вітвіцкі, слынны потым, у часе нямецкай акупацыі, гестапаўскі мардэрца.

У самых чытаных нямецкіх газетах з'явіліся публікацыі аб дыскрымінацыі нацыянальных мешчанскіх польскіх сярод жыхароў, якіх быў звалены факт, што ў Глыбокім, у 44 гады, быў звольнены з працы аграпром Баліаслаў Лапыр, выбыты спецыяліст, да якога польскія ўлады, паводле прафесіі, не мелі ніякіх прэтэнзій, а звольнілі толькі за тое, што ён - беларус.

I тут пачалося! Штораз да бацькі пры-яджала рознае польскае начальнства, абы залагодзіць сітуацыю, уціхамірыць немцаў. Няма ў Польшчы нікай дыскрымінацыі нацыянальных мешчанскіх польскіх сярод жыхароў, якіх і міністра сельскай гаспадаркі Польшчы. Баліаслаў Лапыр: "Не! Мне ў 44 гады і на пенсіі - добара! Не хачу жыць на два дамы".

У рэчице рэшт угаворы польскіх чыноўнікаў здабылі плён. Аднак Баліаслаў Лапыр высунуў умовы, што супрацоўніцтва магчымае пры наступных варуках: раз на тыдзень - беларускамоўная перадача на віленскім радыё; выданне беларускіх газет; раз на тыдзень і ў святы - ва ўказанных касцёлах - беларускае набажэнства...

Абы немцы спынілі антыпольскую прааганду - чыноўнікі пагадзіліся, а Баліаслаў Лапыр паехаў працаўцаў старастам, кудысьці над Вільню".

Аднак, тое было зусім нядоўга. 17 верасня ў Заходнюю Беларусь увайшла Чырвоная Армія. Новая ўлада Баліаслава Лапыра пакуль не чапала.

У часе апошніх вайны сям'я Лапыроў знаходзілася ў Глыбокім, а сам Баліаслаў займаўся беларускай нацыянальнай справай. На сёння не вельмі зразумела, якую пасаду пад нямецкай акупацыяй займаў Баліаслаў Лапыр. Проста, у нас не хапае звестак. Прайдападобна, як і сцвярджает спадар Уладзіслаў, яго бацька займаўся стварэннем беларускіх школаў, беларусізацый касцёла і царквы. Калі верыць сп. Вярцінскому, Лапыр выдаваў у Глыбокім і нейкую газету на беларускай мове.

Не мег ён спакойна назіраць, як паляць беларускія вёскі разам з жыхарамі. Ён завітаў да свайго непасрэднага начальніка немца. Прывінамі, Лапыр бегла валодаў нямецкай мовай. Дайшло да вострага абмену слоў. Немец сказаў штосьці накшталт таго: "Калі беларусы начнуць павучаць вішишую расу, то адразу патрапяць у лік нацыяў, якія варожа настроены да немцаў". Вось тут Баліаслаў Лапыр і выгарнуў тое, што думаў пра акупантав. Афіцэр выцяў Лапыра ў твар, а ён адказаў тым самым. Тады немец дастаў пісталет і мог бы стрэліць... Аднак, пачуўшы валтузню, у кабінет зайшоў шф таго немца-афіцэра.

Шф, паводле словаў спадара Уладзіслава, быў "людскім чалавекам". Ён сказаў Лапыру: "Табе гэтага не даруюць! Адна дарога - у канцлагер... Даю табе рэкамендацыі ліст да свайго прыяцеля, які ёсць уласнікам маёнтка Grankevitz на высіце Ruge". I Лапыры паехаў... Так, у верасні 1943 года скончылася праца Баліаслава Лапыра на карысць Беларусі.

На высіце Ruge Баліаслаў Лапыр працаўваў у лабараторыі, якую прадукавала новая гатункі збожжа. Цікава, што на гэтай высіце беларусы, украінцы і сербы не наслілі ніякіх нашывак на адзенні і мелі тая ж харчовыя карткі, як і немцы, а вось палякі і расіяніне мелі на шмат меншыя харчовыя карткі і наслілі нашывкі: палякі - "P", а расіяне - "Ost".

У красавіку 1945 года высіце Ruge занялі савецкія войскі. Людзей з ашараў Савецкага Саюза пачалі дэпартаўцаць назад. Сям'я Лапыроў, як і сотні іншых, апнулася за калячым дротам у Ваўкавыску. Падчас аднаго з выклікаў на допыт Баліаслаў Лапыр не вярнуўся. Ужо ніколі не вярнуўся. I лёс яго не вядомы.

Жонка Баліаслава Лапыра - Стэфанія Страшэвіч - вярнулася з дзецімі ў Глыбокае, дзе з вялікім цяжкасці перапісала дзяцей на сваё дзяячоў, прозвішча - Страшэвіч. Страшэвіч выехала ў Гданьск на сталае жыхарства.

* * *

Уладзіслаў Страшэвіч, сын Баліаслава Лапыра - актыўны ўдзельнік беларускага таварыства ў Гданьску.

Нескароная душа паэта...

Перада мною - кніга. Не, хутчэй кніжка, бо ўсіх старонак у ёй - 67. Але нават, калі толькі трymаю яе ў руках, пачываюся не па сабе. Чаму? Бо ведаю, што аўтар гэтай кніжкі. Ведаю, на жаль, толькі звочна. Хаця і жывём мы ў адным, Івацэвіцкім раёне і падзяляюць нас - ад маіх Івацэвічаў да ягонай вёскі Магіліцы - нейкія 20-25 кіламетраў. Мы ўсё яшчэ незнамыя, ні разу не сустракаліся. Затое я шмат чуў пра гэтага незвычайнага мужнага хлопцы, тое-сёе чытаў яго. I толькі калі займеў яго першую кнігу вершаў і прозы, даведаўся: аказваецца, не хлопец ён ужо даўно, якраз сёлета яму - ні многа, ні мала - паўстагоддзя.

"Нескароная душа" - так называў свой уступ да паэтычнага зборніка Анатоля Галушкі наша івацэвіцкі пісменнік Валер Гапеев. Дарэчы, ён жа і ініцыяваў выхад кнігі ў свет, да ўсяго, прыклада свае намаганні да дызайну і вёрсткі яе.

Дык чаму ж "нескароная душа"? А таму, патлумачыў у сваёй прадмове В. Гапеев, што ў свае няпойўныя сямнаццаць гадоў, ледзь скончышыўшы сярэднюю школу, Анатоль Галушка атрымаў цяжкую траўму. Якая зрабіла гэтага вясёлага, рухавага, адoranага прыродай пасвойму тонка і глыбока бачыць і ўспрымаць акаляючыя яго свет, хлопца інвалідам. I юнак, які вызначаўся сваёй непаседлівасцю, няўрміслівасцю, дзяячоўчы чаму абышоў у дзяцінстве толькі иму вядомымі сцежкамі ўсё наваколле роднай вёскі, аказаўся раптам моцна "прыканваним" да свайго ложка. З гэтага моманта нібы нябачная ды незварушная сцяна падзяліла яго жыццё на тое, што было, і тое, што сталася. Родныя краявіды з іх пералескімі, сенажаціямі, з дзіцячымі і юначымі захапленнямі, з бясконцымі гульнямі на вясковым поплаве, на вадзе і пляжы на лёдзе ці праста на вуліцы, засталіся там, па адзін бок сцяны, ужо недасягальныя, ужо толькі нібы мройныя, а па другі бок - толькі чатыры сцяны пакоя ў бацькаўскай хаце, ложак і адчайнае, поўнае разгубленасці пытанні: як жыць далей, які сэнс у такім жыцці?

Зноў прыводжу радкі з прадмовы Валера Гапеева: "Анатоль знайшоў сэнс. Пабачыў свято. Паставіў на месца Сусвет".

Ёсць такі выраз: "Трымачца за жыццё рукамі і нагамі, нават зубамі". Апошнія, якія цяжка гэта вымаўляць, і замянілі хлопцу рукі. У прымым сэнсе гэтых слоў. Бо аднойчы менавіта зубамі ён што ёсць сілы сашчамі аловак і пачаў малаваць. Каб малюнкамі надаць тыя фарбы, якімі захапляўся падчас сваіх гульняў на прыродзе, алоўкі змяніў на пэндзлі. I нарадзіліся палотны: з роднымі ўзлескімі, з роднымі хлебнымі нівамі, з роднымі ад самага дзяцінства рачнымі затокамі і пясчанымі плёсамі, на якіх спачатку падлёткам, а потым юнакам любоў паляжаць на летнім сонекі Анатоль. Дарэчы і кніжка яго першага паэтычнага не выпадкова называецца "Сляды на пляску". Колькі іх было пакінута на пясчаных водмелях ягонай Шчары - не злічыць! I хация, як піша паэт, "на чистым аркушы пляску слядоў маіх не засталося...", ці ў іншым вершы: "I толькі ног маіх сляды размылі хвалі без астатку".

Менавіта тыя сляды ён бачыць па-ранейшаму, адчувае ўсім сабою, бо ведае: яны былі, яны ёсць, яны не зніклі, як не знік ён сам, як не зніклі яго ўспаміны, як ускрэс у ім боскі дар ужо не дзіцячым, а вачыма пяцідзесяцігадовага мужчыны, можа ўжо нават па-новаму, больш выразна бачыць усю тую хвалючую прыгажосяць і роднай прыроды, і роднай вёскі, і родных людзей, якую ўпершыню, мо ўспаміны недастатковы сведама, спазнаў з дзяцінства і, як аказалася, назаўсёды. I вялікі дзяяч Багу, што гэта так, што па-ранейшаму жыве ў ім той дзівосны свет дзяцінства і юнацтва. Bo гэта і з'яўляецца для яго працягам таго жыцця, з'яўляецца гарантый яго веры ў лепшае і жадання жыцця. ... У глыбініх памяці, як дзіўны сон юначы, Мінулага дзяцінства астрэвы, Дзе птушкі, дрэвы, пах травы, Напэўна, болей, чым жыццёў волыт значаць. I не жыцця - дзяцінства пазбаўляе смерць З наўсцяю яго і чудам адкрыцця. Гэта памяць мы гублем цвердзь, Калі з дзяцінствам рвучца нашы ніці.

- Чые сляды на золаце пляску? - пытаецца

і адначасова ўсклікае паэт ужо ў іншым вершы, усклікае з радасцю за тое, што сляды яго босых ног па-ранейшаму існуюць, як існуюць дзяцінства і юнацтва - гэтыя дзве празрыстыя і бяздонныя крынічкі ягонага творчага натхнення, якіе не-не дый матэрыйлізуецца ў сонечных, глыбокадумных пейзажах родных даляглідаў і ў такіх жа чистых, як крінічнае вада, вершах.

Бось як успівае Анатоль Галушка раку свайго дзяцінства Шчару, што паважна нясе свае воды непадалёк ад яго родных Магіліцаў: ... Бродам павольным прастую за Шчару, Да блізкіх дубоў, што стаялі спакон, A ў ціхім затоне купаюца хмары, I вечэр згінае мне травы ў паклон. Дубы-веліканы - мінуга сведкі, Вы многае людзям маглі б расказаць. Тут колісі сядзеў бестурботным падлёткам I кошык з ракіты буччыўся вязаць.

Зноў і зноў вяртаецца паэт да сваёй няменнай і жывой для яго сяброўкі - ракі з такою шчыраю называе Шчара, гэта відыхаючы сваё жаданне ўспамянуць, а дакладней - акунуща ў дзяцінства:

Распрануцца ды з разгону
У Шчару скочыць з галавою -
Хай абыдыме, зъбые стому,
Дасці і моцы, і спакою.

I быццам спяшаючыся запэўніць сваіх чытачоў, што такое жаданне яго не пакіне анікіл, хоць і з нейкім адценем суму, але ніяк не бязвер'я, Анатоль Галушка працягвае пра тое ж у новымі сваімі вершы "Памяць": Як сыйду у нябым і калі назаўсёды пакіну I гэту зямлю, і неба празрысты блакіт, Каму я пакіну так любяя сэрыу мясніны, Павольную Шчару ў засені гнуткіх ракіт?

Ды не, верыць паэт, што любая яму рака застанеца не толькі наступным пакаленням яго аднавіўскім, але і для яго таксама, бо што б ні зарылася, ён перакананы:

Прыйду да ракі з маленстві

знаёмай сцяжынай,

На мяккі дыван густое травы ўпаду.

Хто пакаштуе з тваіх берагуў ажысьні?

Ці успомні мяне, калі я аднойчы прыйду?

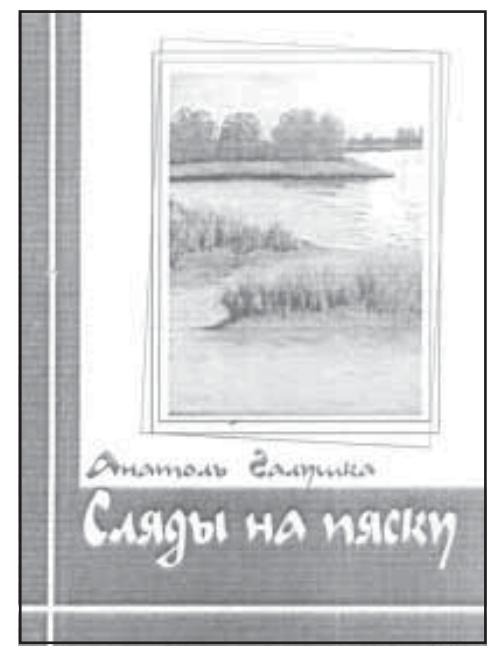
Ці не гэта вось вера дапамага Анатолю Галушку жыць? Жыць, здавалася б, у невыносных для звычайнага чалавека выпрабаваннях, але толькі не для яго. Інакш не было б тых вось радкоў:

Колькі раз я хадеў вярнуцца
У той чаромхавы, сонечны май,
Тваіх вуснаў жаданых крануцца
I адчуць іх малінавы рай.

... Наталіць, запоўніць пустэчу
Асаладаю дотыкаў, слоў -
Я надзей жысу на сустречу,
A ў сэрцы не гасне любоў.

I далей, яшчэ у адным вершы:
Маркота, сум - іх преч гані!
Не месца ім у сэрцы гоўнім.
I ўжо не пешишу - на кані
Лячу - крылатым і свободным.

Так, трагічны выпад адняў некалі ў Анатоля магчымасць, як гэта дaeца кожнаму чалавеку ад нараджэння, хадзіць пешшу, але за яго застupіўся Гасподзь і даў яму крылы, каб лётаць у думках, нібы на дужым кані, і адчуваць сябе свободнымі і ... шчаслівым. Так-так, шчаслівым нават у ягоным становішчы. Шчаслівым у сваіх маляўнічых палотнах, выставы якіх ужо праходзілі ў Івацэвічах, у Берасці і Менску. Анатоль - сябар сусветнай арганізацыі мастакоў-інвалідаў, і, канечнеч, я, у сваіх вершах і ў сваіх прозе, якія ён хоць і пачаў пісаць па-араўнальнай нядайды, але якія ўжо прыязна сустрэтыя чытачамі як мясцовай раёнкі, так і такіх выданняў, як рэспубліканская "Звязда", штотыднёвік "ЛіM", часопіс "Маладосць". Дай як можна інакш успрымаць такія радкі Анатоля Галушкі: Дай, Божса, быць шчаслівым тым, што маю, Дай, Божса, аддаваць, а не прасціц. Усмешкі сладыч, горыч слёз прымою, Дай моцы злосці ў сэрцы не насыць.

Бог прыслухаўся да яго просьбаў, угледзеўшы у ім шмат таго чалавечнага, душэўнага, чаго не зайдёды хапае іншым, цалкам фізічна

ДУХ ПРОДКАЎ ЖЫВЕ Ў НАШЫХ СЭРЦАХ

Трокі і Ліда ўваходзілі ў склад Вялікага Княства Літоўскага. У XV стагоддзі яно было самай вялікай дзяржавай Еўропы. Два гэтыя гарады аўтадноўвае той факт, што 2 з 5 мураваных замкаў былі пабудаваны ў гэтых гарадах (Трокі і Ліда). Замкі былі рэканструяваны і прыцягваюць увагу турыстаў да сённяшняга дня. У Троцкім і Лідскім рэгіёнах ёсць шмат іншых месцаў, цікавых для наведвання, з багатай і прыгожай гісторыяй і не-кранутай прыродай, аднак, яны малавядомыя і маланаведвальныя, галоўным чынам па прычыне недахопу інфармацыі пра іх. Больш за тое, культура або дзвух рэгіёнаў багатая сваёй унікальнасцю і цікавасцю, якая, нягледзячы на гэта, усё яшчэ недастаткова вядома турыстам, шырокай грамадскасцю.

Сёння Літва і Беларусь, асобныя краіны са сваімі межамі, якія перашкаджаюць зносінам і супрацоўніцтву паміж краінамі і іх насельніцтвам.

Маладое пакаленне не ведае суседніх гарадоў, якія калісьці належылі адной краіне, зямлі нашых продкаў. Тому трэба матываваць моладзь шукаць свае карані, развіваць традыцыйную культуру, захоўваць нацыянальную і грамадзянскую ідэйвідуальнасць. У сувязі з гэтым, з 1 сакавіка 2013 года аддзелам культуры Лідскага райвыканкаму і Цэнтрам культуры Троцкага раёна вядзеца работа над праектам "Дух продкаў жыве ў нашых

асаблівай ўваге будзе нададзена адукцыя маладога пакалення. Важным з'яўлецца тое, што традыцыі і культура нашых продкаў будуть перадавацца з пакалення ў пакаленне на карысць будучых пакаленняў.

У выніку культурная спадчына Трокі і Ліды будзе прадстаўлена для абедзвюх рэгіянальных супольнасцяў іх гасцем. Падчас пяці дзвёных фестываляў з кірмашамі рамёствав (3 у Троках і 2 у Лідзе) у або дзвух рэгіёнах ўдзельнікі пазнаёмляць са культурай рэгіёнаў. Падчас дзесяці семінараў па старадаўніх рамёствах (1 месец у Літве, 1 месец у Беларусі) навучэнцы навучацца рамёствам дзвух рэгіёнаў. Падчас дзесяці экспе-

тыву народнай музыки "Гудскі гармонік" з Гудскага Цэнтра творчасці і вольнага часу; удзельнікі фальклорна-этнографічнага гурта Лідскага раённага цэнтра рамёству і традыцыйнай культуры.

Своесаблівым працягам фестываля стала вечарына, дзе адбылася сустрача з удзельнікамі фальклорных калектываў Літвы, Латвіі і Беларусі, якія за развіцце і збережэнне фальклорнага мастацтва атрымалі ад Троцкага аргамітэту фестываля спецыяльныя дыпломы і падарункі. А таксама ўсе ўдзельнікі вечарыны змаглі паспрабаваць спасяваць песні і патанчыць народныя танцы літоўшчы, беларусаў і латышоў.

Гэтае свята аб'яднала

мастацтва, якое аб'яднала прадстаўнікоў некалькіх краін.

Гэты праект будзе стымуляваць зносіны і супрацоўніцтва паміж супольнасцямі дзвух раёнаў, прыцягваючы цікавасць да культуры і гісторыі рэгіёнаў. Ён дасць матывацию падарожнікам па дарогах продкаў, для знаёмства з іх мінулым. Першы крок - арганізація разам праектнага мера-прыемстваў з азделам мастацкіх прадстаўнікоў дзвух рэгіёнаў. Найбольш важным з'яўлецца тое, што ў мастацкіх калектывах ўдзельнічаюць мадяды людзі, якія ведаюць аб гэтых гарадах, але не ведаюць пра тое, якія існавалі паміж імі сувязі, пра агульную гісторыю. Хоць сёння мы падзелены межамі краін, мы падобныя

"сэрцах" (програма трансграничнага супрацоўніцтва Літва-Літва-Беларусь у рамках Еўрапейскага інструмента добрасуседства і партнёрства, праект будзе працягвацца да 1 жніўня 2014 года). Гэтыя арганізацыі з дзвух рэгіёнаў аб'яднаюць для дасягнення агульнай мэты праекту: муніципалітэты, культурныя цэнтры і адукацыйныя установы.

Першы фальклорны фестываль па праекту "Дух продкаў жыве ў нашых сэрцах" ужо адбыўся ў Троках 8-9 чэр-

дыць па самых важных месцах дзвух рэгіёнаў будую зробленыя відэазапісы ўсіх гісторычных месцаў, кулінарны спадчыны і рамёствав, а сабраныя відэа- і аудыёінфармацыя будзе апублікавана ў буклете і на DVD.

Першы фальклорны фестываль па праекту "Дух продкаў жыве ў нашых сэрцах" ужо адбыўся ў Троках 8-9 чэр-

ствае "цуды" проста на вачах гасцей "Горада майстроў".

У праграму фальклорнага фестываля ўваходзілі ўсе традыцыйныя фестывальныя формы, такія як урачыстае шэсце ўсіх ўдзельнікаў свята, цырымонія афіцыяльнага адкрыція фестываля, выступленні творчых і фальклорных калектываў, выстава-кірмаш, і

майстар-клас па народных прыміслах і рамёствах.

У канцэртнай праграме выступіла калія пяці дзесяткаў артыстаў з Ліды - ўдзельнікі народных калектываў Лідскага раённага Палаца культуры: народны калектыв польскай песні "Красавіцы", народны калектыв песні і танца "Лідчанка"; ўдзельнікі народнага калек-

тельства за тысяччу чалавек - ўдзельнікі і глядачоў свята з Літвы, Польшчы, Латвіі і Беларусі. Дарэчы, артысты з дзвюх названых апошнімі краін здзейснілі экспкурсію па замку на востраве (XIV-XV ст.) і наведалі "Арыстакратычны Ужу-тракіс" (апошні яго ўладальнік - граф Я. Тышкевіч).

Так, атрымалася са-праўдана свята фальклорнага

адзін ад аднаго, нам цікавыя нары традыцыі і звычайі, мы ганарымся нашымі замкамі, мы цесна супрацоўнічаем з нашымі нацыянальнымі меншасцямі.

Н. ВАЙЦЮКЕВІЧ

метадыст па этнаграфіі і фальклоры
Лідскага раённага метадычнага цэнтра народнай творчасці.
13.06.2013 г.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Юля Карчагіна, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубіцкі, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслав Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісаны да друку 24.06.2013 г. у 10.00. Замова № 1233.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 4450 руб., 3 мес.- 13350 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:
231293, Лідскі р-н, в. Даўгіна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: naszaslova@tut.by